

Oude Kerk, zondag 3 maart 2024

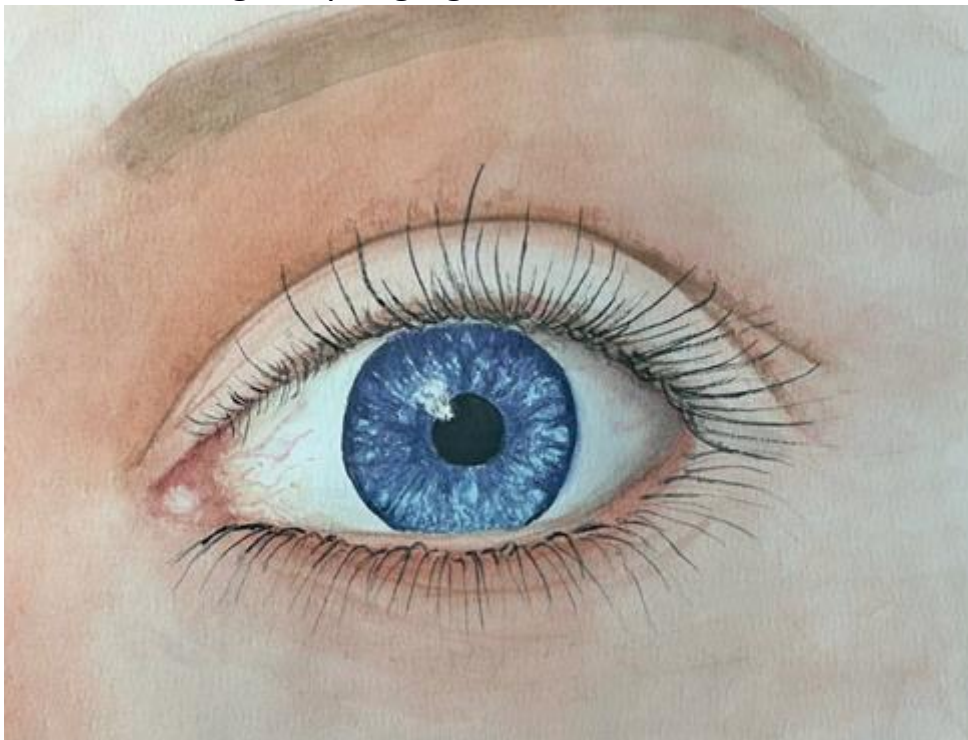
Ontmoetingsdienst

ds. Johan Meijer

---

gelezen: Exodus 20: 1-17 en Johannes 2: 13-25

titel: Als de ogen opengingen

overdenking

*Gemeente van onze Heer Jezus Christus,
lieve mensen van God,*

I

Wie is het... ? Spel, allen staan, iedereen mag vragen stellen, gesloten vragen, ja of nee en het kan zijn dat ik het antwoord niet weet. Anita loopt met de microfoon rond zodat wij je vraag goed kunnen horen. Zij en ik doen ook mee, dus: stel je vraag: is de achternaam Meijer, dan zouden we beiden blijven staan...

Spel, waarbij Andrieke blijft staan

II

Het steekt nauw, dat spel Wie is het? Het is een leuk spel, we speelden het thuis vaak, een onschuldig spel, op het eerste gezicht. Maar mensen met hun uiterlijke kenmerken is een

gevoelig onderwerp, altijd al geweest en in de afgelopen jaren in toenemende mate. En in heftige mate ook. Huidskleur is een heel gevoelig thema, voor wie er gevoelig voor is. Er werd een jonge vrouw met een donkere huidskleur aangesproken met de vraag: verstaat u wel Nederlands? Ik ben in Zwolle geboren, was haar antwoord in keurig ABN. Is het een man, is het een vrouw...? In een werkelijkheid met genderdiversiteit is dat niet meer een afdoende vraag, met alle gevoeligheid van dien. Mensen die dat onzin vinden en dat breeduit verkondigen, als waren ze door een wesp gestoken, mensen die het zelf aan den lijve kennen en voor wie dat een heel ingewikkelde en pijnlijke vraag kan zijn. Gekenmerkt worden door een uiterlijk kenmerk. De kleur van je haar bijvoorbeeld. Of de mate waarin je lenig bent, sportief, of snel genoeg kunt reageren op een bal, je wordt geheid als laatste gekozen bij gym. En als je gymleraar daar nu oog voor had. Nee hoor, hij treiterde zowaar nog harder. Dit vertel ik uit eigen ervaring.

III

En daarmee heb ik een stapje gezet vanuit uiterlijke kenmerken tot iets meer persoonlijke kenmerken. Daar behoren bijvoorbeeld toe: kun je een beetje goed leren, lig je een beetje goed in de groep. Maar ook: draag je een beugel? Dat is een tijdelijk uiterlijk kenmerk, dat in mijn tienerjaren veel meer onthulde dan alleen dat uiterlijk. Het was namelijk een trend om wel een beugel te dragen, hoe buitenboorder hoe beter, dat werd een statussymbool. Had je geen beugel, dan konden je ouders het misschien niet betalen. Hetzelfde voor kleding. Je had het onderscheid tussen merkkleding en zogeheten Zebra-kleding. Zeeman en Wibra gecombineerd. Ik had wel een beugel, maar ook Zebra-kleding, en nooit witte sportsokken, en dat was toen een tijdje een norm. Ik bedoel maar... Uiterlijk gecombineerd met je afkomst, je sociale afkomst en daarop beoordeeld worden. Ik kwam van een boerderij, en dat kon je ruiken. Ik kan je vertellen dat onder kinderen en tieners het geurorgaan ook uitermate goed ontwikkeld is en enorm discriminerend. En nee, ik ben niet zielig, dat is m'n punt niet. Maar ik ken wel vrij goed de discriminerende factor. Dan is het toch niet zo vreemd dat je je geaardheid niet prijs durft te geven of durft te vertellen dat je dominee wilt worden.

En inmiddels denk ik dat ieder hier aanwezig nu wel geraakt is met een voorbeeld waardoor je zelf te maken kreeg met de scherpte van andermans oog.

IV

Over scherp oog gesproken. Jezus. Jezus van Nazareth in hoofdstuk 2 van Johannes. Let wel: hoofdstuk 2 nog maar, maar Johannes is al goed los. Johannes vertelt zijn verhaal niet lineair, zoals Matteüs, Marcus en Lucas het doen. Zij vertellen één doorgaande lijn, een eenmalige lange reis die Jezus maakt naar Jeruzalem, waar de uiteindelijke dingen gaan gebeuren. Bij Johannes is Jezus driemaal in Jeruzalem. Of beter gezegd: Johannes vertelt drie maal dat Jezus in Jeruzalem is.

En zo vandaag. Jeruzalem, tempelplein. Reuring alom. Heel die veelkleurige mensengemeenschap van die eeuw bij elkaar. Een drukte van belang. Multiculturaliteit alom. Multireligiositeit alom. En bedrijvigheid alom, op het tempelplein. Zo gaat dat in de loop van de tijd. Een heiligdom is een zeer aantrekkelijke plaats van handelen, van letterlijk handel drijven.

Runderen schapen te koop!

*Honderden feestvierders lopen te hoop.
Kopers en verkopers, aanbod en vraag:
er is veel te doen in de tempel vandaag!*

*Loven en bieden, het hoort er toch bij.
Wissel je geld en de winst is voor mij.
Prijzen en koersen, geschreeuw en gekijf:
er gaat heel wat om in het tempelbedrijf.*

*Jezus verschijnt en Hij ziet alles aan,
afzet en omzet, geldzuchtig bestaan.
Woedend drijft Hij met een gesel van touw
die afgoderij uit het tempelgebouw.*

*Dit is het huis van mijn Vader, zegt Hij.
Heilig het daarom en houd het dus vrij
Van de verslaving aan goud en genot.
Geen diensthuis is dit, maar de tempel van God!*

Waarmee Jezus zowel als de dichter van dit prachtige lied Yme Valk, de rechtstreekse lijn legt naar de Tien Woorden, die wij vandaag hoorden voorlezen. Dat zou tussen haakjes een grote vreugde zijn van haar die bijna wekelijks zei: de tien geboden worden nooit meer voorgelezen.

V

Johannes plaatst na dit best heftige tempeltafereel een zeer cruciale opmerking: "Jezus heeft zichzelf niet toevertrouwd aan hen, want zelf had hij al leren onderkennen wat er in de mens omgaat". Vertaling Naardense Bijbel van Pieter Oussoren.

"Maar Jezus had geen vertrouwen in hen , omdat Hij hen allemaal kende. Niemand hoefde hem iets te vertellen over de mensen, want Hij wist wat er in een mens omgaat". Nieuwe Bijbelvertaling.

"Want hij wist precies hoe mensen van binnen zijn". Bijbel in gewone taal.

Jezus ziet en doorziet. Is dat omdat Hij een zesde zintuig heeft, een oog dat geen ander heeft. Is dat omdat Hij de grote alwetende Alziener is, met wie niemand zich kan meten? Of spreekt Jezus uit ervaring? Uit menselijke ervaring en mensenkennis. Uit verder kijken dan het uiterlijk? Ja dat, dat belichaamt Jezus. Uit ervaring, met mensenkennis verder kijken dan het uiterlijk, het hart aanzien, door de uiterlijke lagen heen de intentie van mensen zien en inzien. Hun drijfveren, hun beweegredenen, hun niet altijd zo vriendelijke kanten, die schuilgaan achter een heel vriendelijk, deugdzaam of vroom uiterlijk.

VI

Jezus is op zijn hoede. Hij vertrouwt zichzelf niet meer zo snel toe aan anderen. Daarin is hij dus al in het begin van het Evangelie zijn onbevangenheid kwijt. Zijn spontaniteit wellicht ook. Zoals velen gebeurt die met het wijzer worden ook terughoudender worden en zichzelf

niet zo makkelijk meer geven. Dat je niet meer zo makkelijk zegt dat het allemaal lieve mensen zijn die je tegenkomt. En wellicht, dat ook, dat jijzelf misschien niet zo'n lief mens bent als je jezelf en anderen wilt doen geloven.

VII

Het handelen van mensen is het thema van de tempelreiniging door Jezus. Het foute handelen in zijn ogen. Het misbruiken van een heilige zaak. Het ontveren van heilig erf. Zo ver kan het komen, zo ver is het gegaan. Door ze te verdrijven spreekt Jezus een oordeel uit. Laat hij hen schrikken. Confronteert Hij hen met zichzelf.

Die confrontatie zouden wijzelf ook aan moeten durven. Want het gaat er niet om het foute in de ander aan te wijzen, maar bij alles ook te kijken naar jezelf. Mijn reactie op dat voorbeeld van de Zwolse vrouw met donkere huidskleur die keurig ABN sprak was verontwaardigd, maar tegelijkertijd bedacht ik me dat ikzelf ook vol van onderscheidende principes ben en vooroordelen enzovoorts. Dus spoort het voorbeeld me aan om nog scherper, nog kritischer te zijn naar mezelf.

En spoort het verhaal van de tempelreiniging ons aan om steeds opnieuw ons eigen spreken, doen en laten en handelen onder de loep te nemen en te toetsen op zuiverheid van hart. Op de innerlijkheid van ons oog. Op de binnenkant van ons zijn. Op ons hart. Want het is zo dat de mens doorgaans aanziet wat voor ogen is, maar dat de Heer het hart aanziet. En doorziet.

Dat is niet dreigend bedoeld, niet angstaanjagend. Maar wel uitdagend, de uitdaging om steeds opnieuw de kans te krijgen en te nemen om jezelf onder ogen te komen, met heldere ogen, met *bright eyes*.

Amen